

Szomatikus tünetekben megnyilvánuló mentális zavarok

Dr. Páli Eszter

**EEI Gyermekpszichiátriai
Szakrendelés és Gondozó, Pécs**

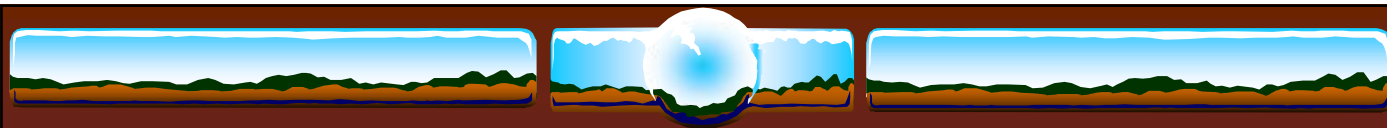
Magyarország célba ér

Definíció

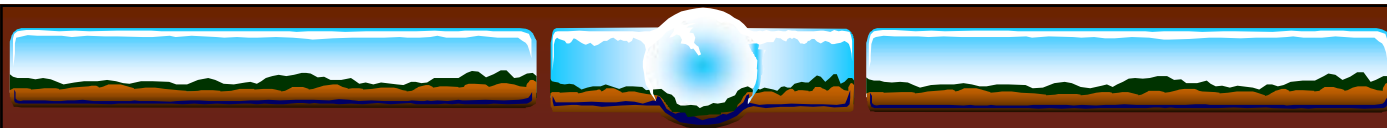
Ezekben a kórképekben a pszichés zavar **szomatizáció** útján, döntően **szomatikus tünetekben** nyilvánul meg. Ismételt orvoshoz fordulás történik testi panaszokkal annak ellenére, hogy a **szervi megbetegedést** vizsgálatokkal **kizárták**. Ugyanakkor fennállnak olyan **pszichológiai faktorok**, melyek összefüggésbe hozhatók a panaszokkal, bár ezt a páciensek általában elutasítják.

Elnevezések

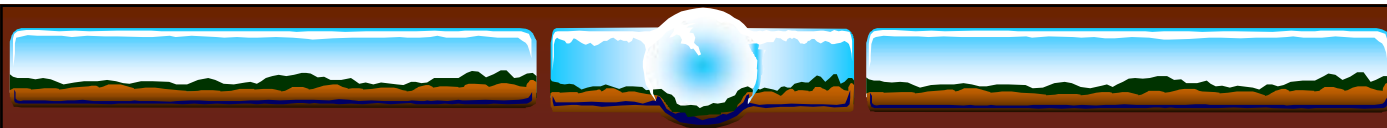
A gyakorlatban a következő elnevezések használatosak a problémakör meghatározására:

- √Belgyógyászatiilag tisztázatlan tünetek
- √Funkcionális szomatikus tünetek
- √Szomatizációs tünetek
- √Pszichoszomatikus tünetek
- √Pszichogén tünetek

Kórképek (DSM-IV szerint)

- ✓ Szomatoform zavarok
- ✓ Szomatizációs zavar
 - ✓ Konverziós zavar
 - ✓ Fájdalom zavar
 - ✓ Hipochondriázis
- ✓ Faktíciózus zavarok
 - ✓ Münchausen szindróma
 - ✓ Münchausen by proxy szindróma

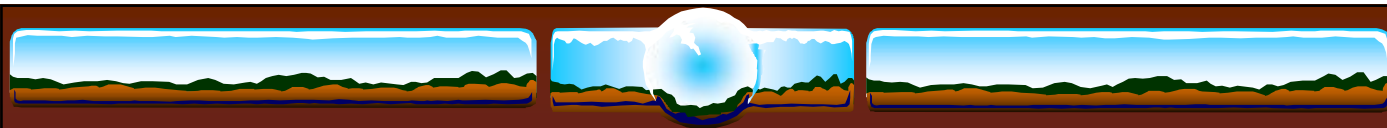

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 1.

√ ***Szomatizációs zavar:***

tartósan fennálló, több, visszatérő, gyakran változó testi panaszok jellemzik

Leggyakoribb tünetek: gasztrointesztinális panaszok (fájdalom, hányinger, hányás, bűfögés), bérzések (égő-, szúró-, zsibbadás)

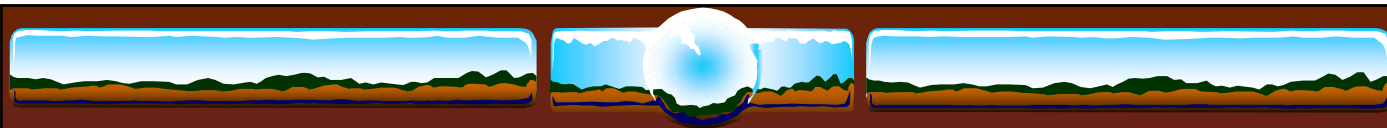

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 2.

√ *Konverziós zavar:*

az akaratlagos motoros vagy szenzoros funkcióban megjelenő 1 vagy több tünet vagy kiesés (bénulás, vakság), mely általában neurológiai betegséget utánoz

Leggyakoribb tünetek: végtag gyengeség,
- bénulás, vakság, afónia, görcsjelenségek

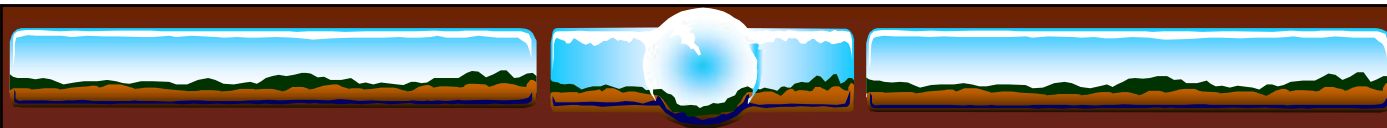

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 3.

√ *Szomatiform fájdalom zavar:*

egy állandó, súlyos és aggasztó fájdalom a fő panasz

Leggyakoribb panaszok: fejfájás, hátfájás, hasfájás
(általában ide sorolható a gyermekkorban gyakori
krónikus hasi fájdalom – RAP – zavar)

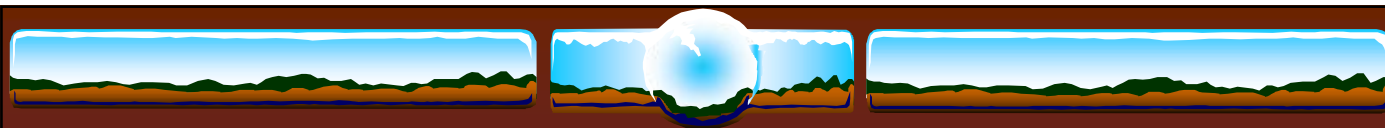

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 4.

√ *Hipochondriázis:*

a vezető tünet a folytonos aggodás egy, vagy több várható vagy feltételezett betegségtől, közben panaszok is jelen vannak

Leggyakoribb tünetek: szívbetegséggel, rosszindulatú betegséggel kapcsolatos aggodás

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 5.

✓ *Münchausen szindróma:*

Akaratlagos előidézése, vagy hamis elmondása betegség-tüneteknek abból a célból, hogy elnyerjék a beteg szerepet, és ez nem jár anyagi, vagy egyéb külsőleges nyereséggel

Változatos tünetek (hematuria, láz, rohamok)

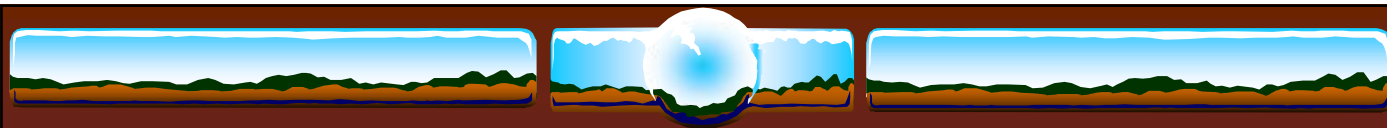

Kórképek meghatározása – klinikai megjelenés 6.

√ *Münchausen szindróma by proxy:*

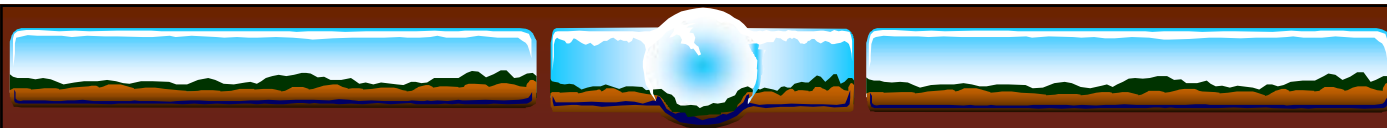
a gyermek fizikai-emocionális bántalmazásának egy olyan szokatlan formája, ahol az anyák folyamatosan betegségtüneteket találnak ki vagy idéznek elő abból a célból, hogy gyermeküket betegnek tartsák

Leggyakoribb tünetek: vérzés, görcsjelenség, aluszékonyosság, apnoe, hasmenés, hányás, láz, anyagcserezavar

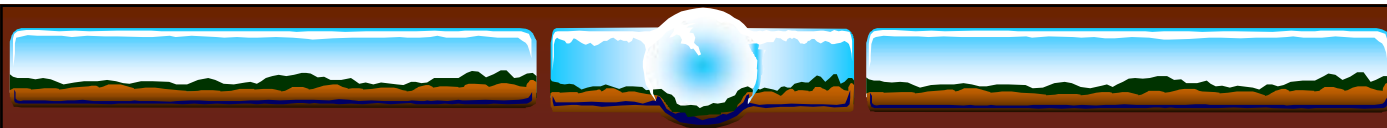
Gyermekkori jellegzetességek

- ✓ Kisebb gyermekeknél bizonyos fokú szomatizáció fejlődéstanilag normatívnak tekinthető
- ✓ Leggyakoribb klinikai tünetek: fejfájás, visszatérő hasi fájdalom (RAP), végtagfájdalmak, szédülés, mellkasi fájdalom
- ✓ Nincs specifikus gyerekkori kategória meghatározva, a felsorolt, felnőtteknél alkalmazott kórképekbe nehezebben illeszthetők

Gyakoriság

- ✓ Gyermekek és serdülőkorban 2-10%
- ✓ serdülőkorban a lányoknál gyakoribb
- ✓ RAP iskolás korúaknál 10-20 %
- ✓ gyermekgyógyászati vizsgálatoknál
 - ✓ 2 – 4 %-ban RAP
 - ✓ 1 – 2 %-ban fejfájás

Etiológia, patogenézis 1.

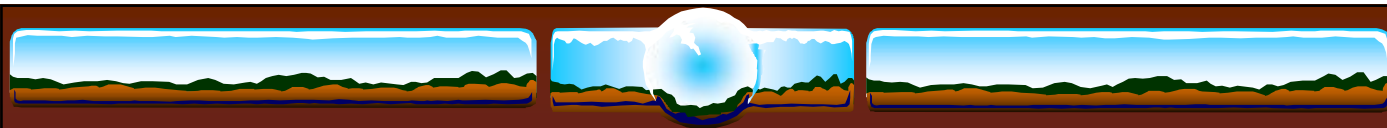
**A különböző teóriák szerint szerepet játszó
faktorok:**

√ Biológiai vulnerabilitás

√ kezeletlen, rekuráló betegségek szerepe

√ fokozott érzékenység belső állapotokra

√ neurotranszmitterek szerepe ?

Etiológia, patogenézis 2.

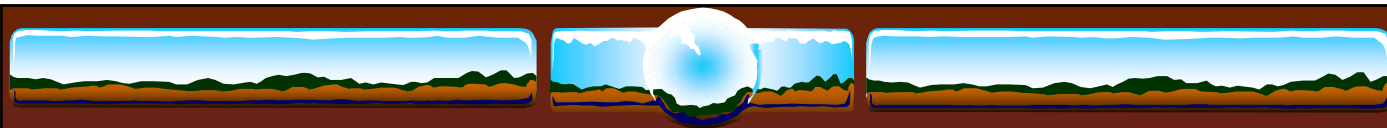
√ Tanulás

√ modellálás

√közvetve (szülők, testvérek nagy figyelmet kapnak betegségnél)

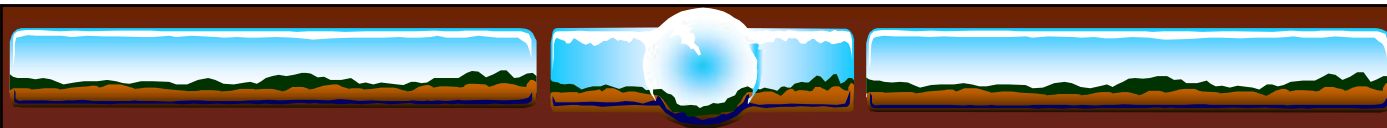
√közvetlenül (saját betegségénél - sokszor átélt szomatikus betegség után kezdődik)

√**pozitív megerősítése** a szülők részéről a beteg viselkedés irányába

Etiológia, patogenézis 3.

- ✓ **Pszichológiai faktorok, személyiségvonások**
 - ✓ probléma az érzelmek felismerésében, kifejezésében
 - ✓ kommunikációs lehetőség a rossz érzések kifejezésére
 - ✓ a szorongásnál jobban elfogadható a fizikális tünet
 - ✓ másodlagos előnyök
 - ✓ érzékeny, bizonytalan, szorongó, teljesítményorientált vonások

Etiológia, patogenezis 4.

√ Életesemények

√előző betegségek

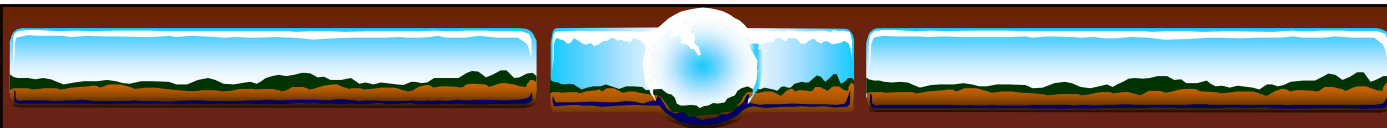
√ismételt stressz-hatások

√súlyos bántalmazások (érzelmi- és fizikai trauma összekapcsolódik)

√ Orvosi tényező

√szükségtelen orvosi vizsgálatok

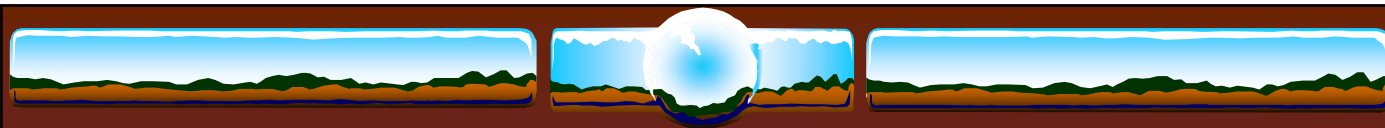
√határozatlan véleményezés

Etiológia, patogenézis 4.

√ Családi rendszer-tényezők

- √ a betegség elterelheti a figyelmet más problémákról, konfliktusokról (így összetarthatja a szülőket, családot)
- √ elsődleges előnyök a betegségből (pl. szociális támogatás)
- √ szülői szorongásos-, hangulati zavar

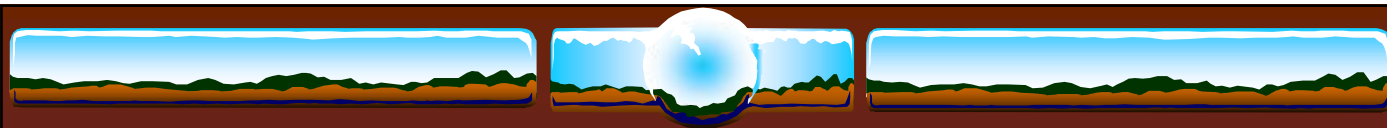
Etiológia, patogenézis 5.

Münchausen by proxy szindrómánál:

- √ Az anyai anamnézis rizikófaktora:
 - √ Bántalmazó, elhanyagoló eredeti család
 - √ Rossz házasság, izoláció, rossz önértékelés
 - √ Férj távol, drog-, alkoholproblémák

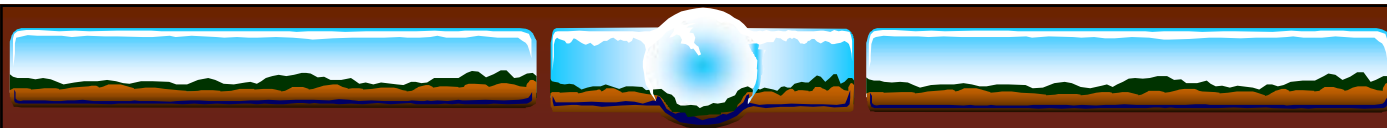

- √ **a beteg gyermek ellátása kapcsán saját emocionális és szociális igények kielégülése az egészségügyi rendszerben**

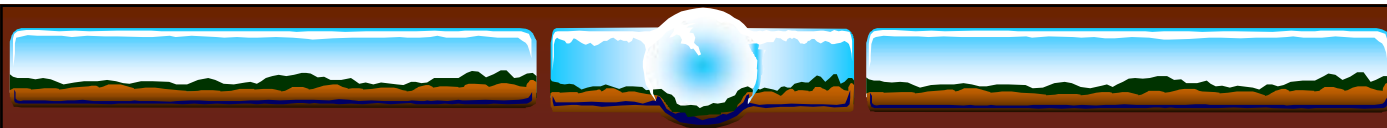
Komorbiditás

- √ Szorongásos zavarok
- √ Hangulati zavarok
- √ Viselkedészavarok
- √ Disszociatív zavarok

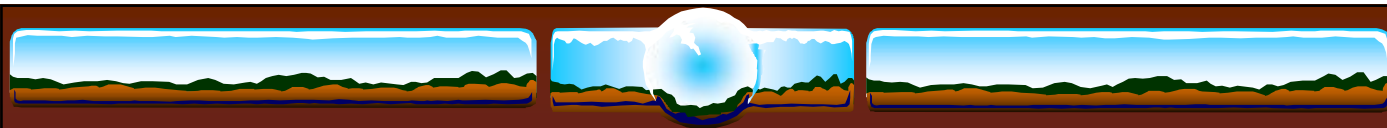
Differenciál diagnózis

- ✓ Organikus betegségek, melyek az adott szomatikus panaszok mögött állhatnak
- ✓ Szorongásos zavarok (jellemző, stresszt okozó helyzetekhez – pl. szociális – kötődnek a szomatikus tünetek)
- ✓ OCD (ők inkább titkolják a testükkel kapcsolatos aggodalmaikat)

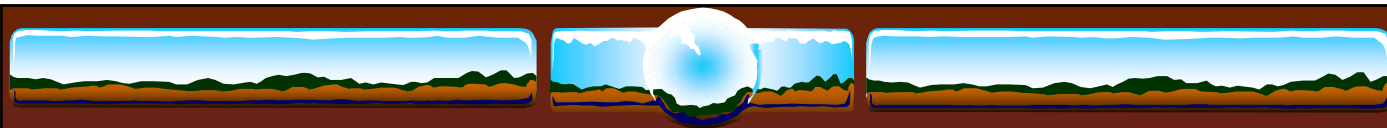
Kezelés 1.

- √ belátás kialakítása a probléma pszichés jellegére
- √ motiváció a kezelésre
- √ család-konzultációk
- √ pszichoedukáció
- √ tünet-monitorizálás

Kezelés 2.

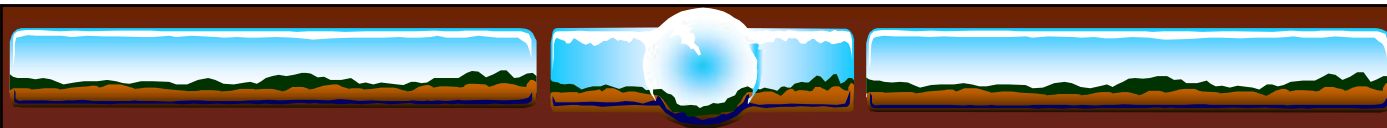
- ✓ relaxációs technikák
- ✓ kognitív koping stratégiák
- ✓ viselkedésterápiás technikák
(megerősítések megváltoztatása)
- ✓ komorbiditások megfelelő kezelése

Kezelés 3.

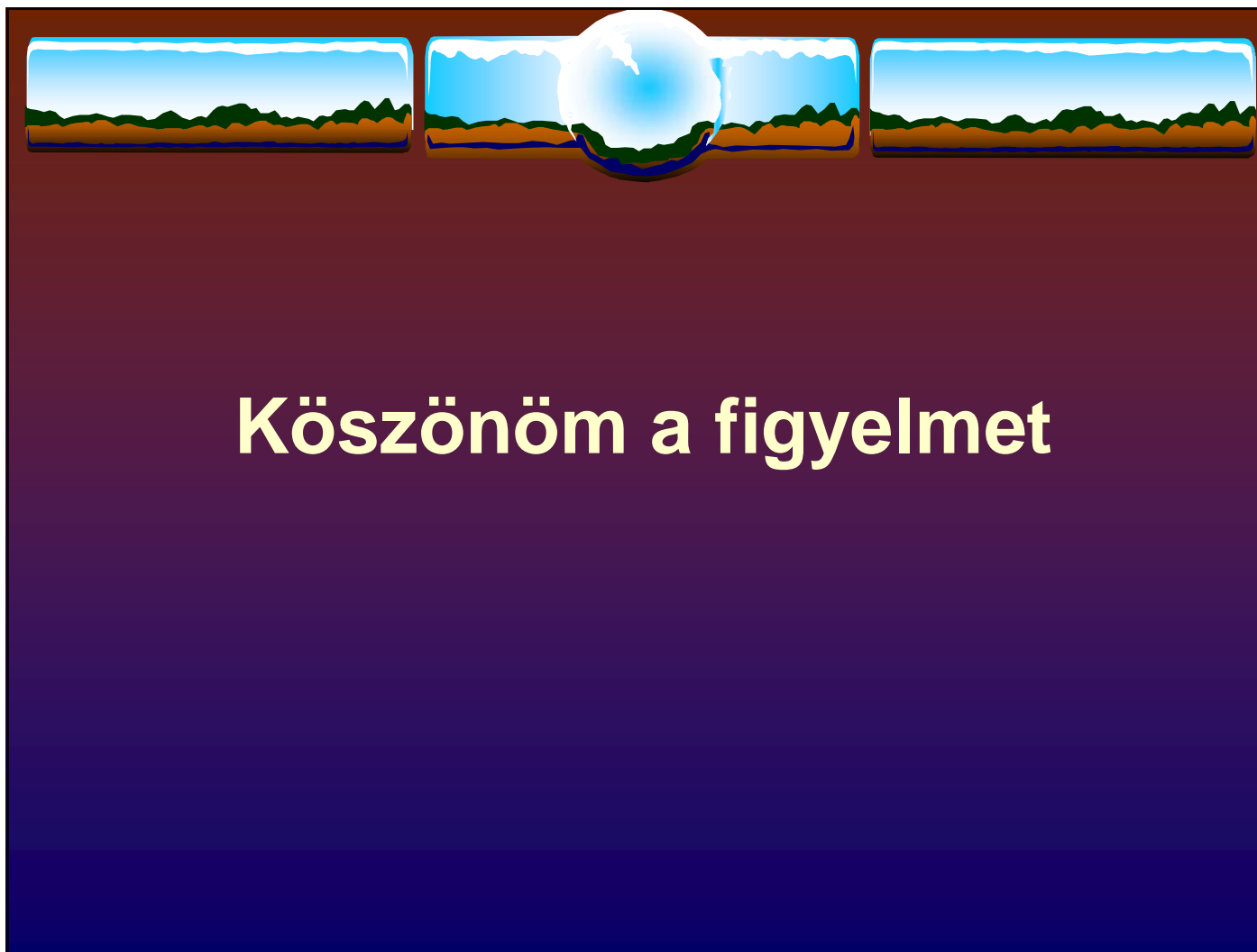
A *Münchausen by proxy* szindrómánál:

- ✓ A szülő kezelése, ha elfogadja
- ✓ A gyermek kezelése következményes pszichopathológiánál
- ✓ Hosszantartó gondozás, tartós kontroll
- ✓ A szakemberek szoros együttműködése
- ✓ Súlyos esetekben családból kiemelés

Prognózis

- ✓ általában krónikus lefolyásúak
- ✓ újabb nehézségek relapszushoz vezetnek
- ✓ a Münchausen szindróma by proxy halálozási aránya 9 %
- ✓ RAP esetek
 - ✓ 1/3-a gyógyul, jelentősen javul
 - ✓ 1/3-a RAP marad
 - ✓ 1/3-a krónikus fejfájás lesz

Köszönöm a figyelmet